

*Research in Curriculum Planning*Vol 17. No 39 (continus 66)
fall 2020, Pages 39-61

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال هفدهم، دوره دوم، شماره ۳۹ (پیاپی ۶۶)
پاییز ۱۳۹۹، صفحات ۳۹-۶۱**Uncovering the Competencies of
Teachers in Nomadic Tribes:
A Phenomenological Study****واکاوی شایستگی‌های معلمان عشایر کوچنده:
مطالعه پدیدارشناسانه****Yaghoub Rahimi Pordanjani, Maryam Shafiei Sarvestani*, Jafar Jahani, Mehdi Mohammadi**¹ PhD Student in Curriculum Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.² Assistant Professor, Department of administration and education Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.³ Associate Professor, Department of administration and education Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.⁴ Associate Professor, Department of administration and education Planning, Shiraz University, Shiraz, Iran.

یعقوب رحیمی پوردانجانی، مریم شفیعی سروستانی*، جعفر جهانی، مهدی محمدی

^۱ دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران^۲ استادیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران^۳ دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران^۴ دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران**Abstract**

The purpose of the present study was to explore the competencies of teachers working nomadic tribes. It done a qualitative research based on Husserlian phenomenology. The selection of potential participants was based on the criteria of the country's climatic conditions in three climatic zones (mountainous, Caspian and hot and dry) in four provinces of Jahar Mahal and Bakhtiari, Gilan, South Khorasan and Fars. Because teachers with work experience in these provinces cover all three types of weather conditions. Participants in the study consisted of 57 teachers with experience in teaching in nomadic areas with targeted sampling approach and snowball method. Theoretical saturation was the measure for determining the adequacy of the number of participants. Semi-structured interviews were used as the qualitative data collection instrument. The acceptability and reliability criteria for qualitative data were used to determine the initial validity of the collected data. Given the qualitative approach in this research, thematic analysis was conducted to develop a network of themes signifying the competencies of teachers in nomadic tribes. The themes in this network were classified into basic, first-level organizing, second-level organizing and global themes. The data were initially codified, and a total of 223 basic codes were combined and integrated to form 170 basic themes and 28 first-level organizing themes.

Keywords: nomadic education, teacher competency, deprived regions**چکیده**

هدف این پژوهش واکاوی شایستگی‌های معلمان عشایر کوچنده بود. این پژوهش با رویکرد کیفی و به روش پدیدارشناسی هوسرلی انجام شده است. انتخاب مشارکت‌کنندگان بالقوه بر اساس معیار شرایط اقلیمی کشور در سه ناحیه آب و هوایی (کوهستانی، خزری و گرم و خشک) در چهار استان چهارمحال و بختیاری، گیلان، خراسان جنوبی و فارس صورت پذیرفت. چراکه معلمان دارای تجربه کار در این استان‌ها هر سه نوع شرایط آب و هوایی را پوشش می‌دهند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش متشکل از ۵۷ نفر معلم دارای تجربه تدریس در مناطق عشایری کوچنده با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند و روش گلوله‌برفی انتخاب شدند. معیار کفایت تعداد مشارکت‌کنندگان، اشباع نظری بود. ابزار گردآوری داده‌های کیفی پژوهش مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. برای سنجش اعتبار اولیه داده‌ها از معیارهای قابل قبول بودن و قابلیت اعتماد بودن داده‌های کیفی استفاده شد. با توجه به روش کیفی پژوهش از شیوه تحلیل مضمون (شامل مضامین پایه، سازمان‌دهنده اول و دوم و فراگیر) برای تشکیل شبکه مضامین شایستگی معلمان عشایر کوچنده استفاده شد. نتایج نشان داد که از ترکیب و ادغام ۲۲۳ کد پایه، در مجموع ۱۷۰ مضمون پایه و ۲۸ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول شکل گرفت.

واژه‌های کلیدی: آموزش و پرورش عشایر کوچنده، شایستگی معلمان، مناطق محروم

* نویسنده مسئول: maryam.shafiei@gmail.com

پذیرش: ۹۹/۰۷/۰۶

وصول: ۹۹/۰۳/۱۱

مقدمه

بدون منابع انسانی متعهد، حرفه‌ای، شایسته و تلاشگر شبکه توسعه فرهنگی و آموزشی مختل می‌شود (Mohammadi, 2008: 16)؛ بنابراین باید با توجه به شرایط زمینه‌ای که کارایی تعلیم و تربیت را به مخاطره می‌اندازد، شایستگی‌های خاص که جوابگوی نیازمندی‌های محیط و دانش‌آموزان است را بهتر شناخت و به‌عنوان یک راهبرد آموزشی، تمام این خصوصیات و کیفیت‌های مطلوب آموزشی را به‌صورت کامل از طریق آموزش مبتنی بر شایستگی (Competency-Based Training) در معلم‌عشایر نهادینه کرد.

تعلیم و تربیت مردم کوچ‌نشین به‌عنوان یکی از اشکال سه‌گانه زیست، بنا بر ماهیت آن نسبت به یکجانشینان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در مطالعات شایستگی، معلمان عشایر در کنار معلمان شهری و روستایی قرار می‌گیرد؛ اما به سبب شرایط خاص زندگی با ایل نمی‌توان آماده‌سازی این گروه را با همه معلمان برابر دانست؛ زیرا تفاوت‌های ساختاری در زندگی کوچ‌نشینان و نبود امکانات در این جوامع مطرح است که آنان را با دیگر معلمان متمایز می‌کند. چندکاره بودن معلم عشایری (مدیر، معلم، سرایه‌دار و دفتردار و غیره) باعث سنگینی کار و سردرگمی معلمان تازه ورود به این مناطق می‌شود. آنها غالباً در کلاس‌های چندپایه تدریس دارند؛ که اغلب کار بسیار دشواری است. گاهی اتفاق می‌افتد که فقط دو نفر مسئولیت اجرای آموزشی یک مدرسه عشایری را به عهده بگیرند؛ درحالی‌که انجام این امور نیاز به نفرات بیشتری دارد. نبود وسایل کمک‌آموزشی مناسب در کلاس‌های ناهمگن و چندپایه باعث پایین آمدن علاقه به تدریس می‌شود. مشکل اصلی این کلاس‌ها نبود وقت کافی است؛ چراکه عشایر به علت وابستگی اقتصادی به مرتع و علف، فعالیت‌های جانبی کوچ و اسکان را به آموزش فرزندانشان ترجیح می‌دهند. لذا زمان شروع نامشخص کوچ و مدت زیاد

تعلیم و تربیت مهم‌ترین ابزار برای رسیدن به توسعه متوازن و پایدار و پیشرفت‌های علمی و فناورانه است. دگرگونی‌های سریع جامعه معاصر، نیاز آموزش به‌روز و کسب آمادگی برای پذیرش این تغییرات در ابعاد گوناگون زندگی را ضروری می‌سازد (Turkmandi, 2017: 13) جامعه عشایری (Nomadic community) هم باید در این راستا جایگاه ویژه‌ای داشته باشد. باید برای این گروه طوری برنامه‌ریزی شود که علاوه بر حفظ دارایی‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی از قافله علم و دانایی و فناوری عقب نیفتد. زیربنای این حرکت، بسط فرهنگ و دسترسی عادلانه به کیفیت آموزش و پرورش است که از طریق غنی کردن محتوای کتاب‌های تدریس، اصلاح نظام ارزشیابی و نظارت، اصلاح استانداردها و مقررات آموزشی و اداری، پرورش روحیه نوآوری و توجه کافی به ابعاد اخلاقی میسر می‌شود. همه پیشرفت‌های مطلوب در مناطق عشایری از طریق دادن فرصت‌های آموزشی برابر امکان‌پذیر است که این کار از عهده تعلیم و تربیت صحیح برمی‌آید (Abbasi Sarvak, 2008: 49-47). از طرفی هرگونه تغییر و اصلاح در سیستم آموزشی بدون همکاری معلمان علاقه‌مند و شایسته تقریباً غیرممکن است (Turkmandi, 2017: 24). معلم عنصری است که ضمن ایفای نقش مهم در تعلیم و تربیت همواره یکی از عوامل رشد و توسعه کیفی آموزش و پرورش به حساب می‌آید (Azizi, 2016: 17) تعامل چهره‌به‌چهره معلم با دانش‌آموز به‌عنوان قطب اصلی نظام تربیتی، او را در موقعیت ممتاز و منحصربه‌فرد قرار می‌دهد. معلم کارگزار و عامل اصلی آموزش و پرورش به شمار می‌آید که اهداف اجرایی و نیز متعالی نظام آموزش درنهایت توسط وی محقق می‌شود. از آنجاکه در مناطق عشایری، سایر رسانه‌ها و منابع تکمیلی یادگیری مثل تلویزیون، مطبوعات و مراکز علمی و پژوهشی حکم کیمیا را دارند،

پاسخ مناسب را در لحظه خاص متناسب با زمینه کاری در فرد را به وجود آورد. به این منظور دانش (دانستن در مورد یادگیری) و مهارت (دانستن چگونگی انجام کار) و نگرش (دانستن چگونه بودن و زیستن) متناسب با هم و در کنار هم هستند. در چارچوب این پروژه، اصطلاحات دانش، مهارت و نگرش، دارای تعاریف خاصی هستند؛ بنابراین، دانش از طریق یادگیری به عنوان نتیجه جذب اطلاعات (حقیقت، اصول، نظریه‌ها و رویه‌های مرتبط با حوزه کار یا مطالعه) تعریف می‌شود. مهارت به عنوان توانایی اعمال دانش، تکنیک‌ها و استفاده از دانش و فن‌آوری برای تکمیل وظایف درک می‌شود. همچنین نگرش به عنوان انگیزه‌های عملکرد، پایه‌ای برای عملکرد مداوم صالح، تصور می‌شود. عناصری مانند یادگیری‌های قبلی، تجارب قبلی و ویژگی‌های شخصی در یکپارچه شدن شایستگی سهیم هستند که در شکل زیر نمایش داده شده است.

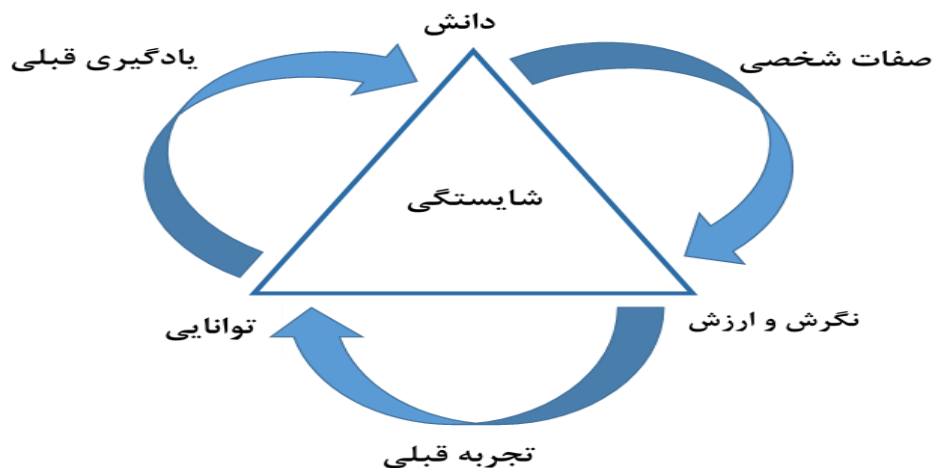
در یک نگاه شایستگی‌های معلمان به شایستگی عمومی و شایستگی حرفه‌ای دسته‌بندی می‌شوند. شایستگی‌های عمومی به تهمد معلمان به ارزش‌های دینی و معیارهای اخلاقی، بهره‌مندی از قدرت رهبری و مدیریت گروه، بهره‌مندی از قدرت ارتباطی و مهارت اجتماعی و سلامت کلام به همراه برخورداری از نگرش غنی به تعلیم و تربیت و انگیزه قوی برای کار با دانش‌آموزان معنی می‌شود و همچنین شایستگی حرفه‌ای به داشتن مهارت‌های خاص و دانش‌ها مجزا با مؤلفه‌ها و نشانگرهای خاصی برای هر رشته تعبیر می‌شود (Dehdar, Arbab, Roshan Ray, 2018). همه معلمان بسته به رشته و دوره آموزشی مختلف از طریق مراکز تربیت‌معلم و کلاس‌های ضمن خدمت به شایستگی‌های عمومی و حرفه‌ای مجهز می‌شوند. کسب شایستگی عمومی و حرفه‌ای معلمان عشایر کوچنده همانند دیگر معلمان لازم است اما به نظر می‌رسد کافی نیست. با توجه به نقش سازنده و تأثیرگذار معلم

آن، امکان تدریس طبق جدول زمان‌بندی کتب را از بین می‌برد و معلمان فرصت‌های زیادی برای تدوین یادگیری بهتر فراگیرانشان را از دست می‌دهند. وجود مشکلات و مسائلی مانند شرایط سخت زندگی، کوچ‌های طولانی، پراکندگی و صعب‌العبور بودن مسیر روستاها (Golzadeh and Safarnejad, 2008: 310) فقدان مراکز درمانی و بهداشتی، سیار بودن مدارس، افت تحصیلی بالا، دوزبانگی، کمبود امکانات و تجهیزات، خستگی زودرس جسمی، شرایط بد آب‌وهوا و استقرار در چادر، حجم بالای کتاب‌ها، عدم تناسب محتوای برنامه درسی با شرایط و پیشینه فرهنگی، کمبود فضاهای غیر کلاسی، بی‌سوادی اغلب مردم و مختلط بودن کلاس‌ها (Abbasi Sarvak, 2008)؛ مشکلات فرهنگی، ساختارهای ثابت و غیرقابل تغییر اداری. تغذیه ناسالم (Aghazadeh and Khosravi, 2008: 75) باعث به وجود آمدن فرسودگی شغلی و آسیب‌هایی در معلمان عشایر شده است؛ بنابراین برای این دسته از معلمان ضروری است، توانایی تهیه وسایل کمک‌آموزشی با امکانات موجود و همچنین شرایط و مسائل زندگی در کانکس و چادر با کلاس‌های مختلط را بلد باشند و همچنین داشتن شایستگی‌هایی ویژه معلمان برای اقداماتی که منجر به پرورش خود راهبردی در دانش‌آموزان می‌شود حائز اهمیت است.

شایستگی (Competency) عمدتاً به عنوان مجموعه رفتارها یا فعالیت‌های مرتبط، انواع دانش، مهارت‌ها و انگیزه‌هاست که پیش‌نیاز رفتاری، فنی و انگیزشی برای عملکرد موفقیت‌آمیز در یک نقش یا شغل مشخص تعریف می‌شود (Arman and Khosravi, 2013: 50). سازمان جهانی مدیریت (Iom, 2018) شایستگی را مجموعه دانش، مهارت‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌های لازم که به‌طور مؤثر (یعنی با سهولت، دقت و سازگاری) یک توانایی را برای هر فرد در زمینه خاص به وجود می‌آورد، تعریف می‌کند که مجموعه این عناصر می‌تواند ارائه

Dozi Sorkhabi, Kiamanesh, Nave Ebrahim, (2011)؛ باوجوداین، شایستگی‌های معلمان عشایری کوچنده باید متناسب با نیازهای فراگیران عشایری تدوین و ارائه شود تا صلاحیت‌های مورد نیاز را برای عملکرد شغلی مناسب در مناطق محروم فراهم شود. در حال حاضر معلمان عشایر به دلیل حضور مستمر در محیط عشایری نقش‌های خاصی از قبیل تدریس و یاددهی و مدیریت کلاس درس چندپایه، مصلح اجتماعی و مسئول خرید، قاضی، مشاور و بهداشت‌یار را بازی می‌کنند (Mosaei, 2017: 6). آموزش و یادگیری برای معلمان در هر یک از این نقش‌ها می‌تواند در برقراری صحیح‌تر و سالم‌تر ارتباط اجتماعی کارساز واقع شود.

عشایری به‌عنوان اصلی‌ترین منبع یادگیری مستقیم به فراگیران (Mosaei, 2017: 17)؛ همچنین اهمیتی که مردم عشایر برای معلم به‌عنوان یک الگو قائل هستند و برحسب شرایط فرهنگی و جغرافیایی، نیازهای ویژه فراگیران، شرایط سخت محیط کاری می‌تواند شایستگی‌های خاصی را برای معلمان عشایری متصور شد. شایستگی خاص شامل ویژگی‌های باثباتی هستند که برای دستیابی به موفقیت و اجرای اثربخش نقش‌ها و وظایف محوله مورد نیاز فرد بوده و موجب عملکرد برتر می‌شود. شایستگی‌ها فردی و خاص با استفاده از نگرش و متناسب با مبانی فلسفی و ارزشی و فرهنگی حاکم بر جامعه و سازمان و نیازهای مربوط به شغل‌ها و نقش‌ها محوله شناسایی می‌شوند (Rezayat, Yemeni)

شکل ۱. مدل شایستگی از منظر سازمان جهانی مدیریت

سازمانی برای قبول کردن مسئولیت‌های جدید توسط معلمان، بین معلومات و دانش پیشین آنها فاصله انداخته و بحران هویت را گسترده‌تر کرده است (Huntly, 2008). بعضاً محققان و متولیان آموزش و پرورش بر اساس دانش موضوعی به شناسایی عناصر و مؤلفه‌های مورد نیاز شایستگی معلمان در هر رشته خاص اقدام می‌کنند که راهکارهای اعتلای حرفه‌ای و اثربخشی برای آنها در کلاس درس بیشتر

پژوهش‌های زیادی در طیف بررسی شایستگی‌های معلمان در مقاطع مختلف تحصیلی انجام شده است. بیشتر آنها بر نوسازی دانش و مهارت معلمان در تغییرات مداوم محیط آموزشی در مدارس تأکید داشته‌اند. متخصصین آموزشی اعتقاد دارند، نداشتن شایستگی معلمان برای برخورد با این موقعیت‌های جدید موجب گردیده که تعداد زیادی از معلمان هویت شغلی خود را در تنگنا ببینند و فشارهای داخل

ابعادی از شایستگی‌ها که بتواند نیازهای معلمان را برای رفع نقصان و محدودیت‌ها پوشش دهند، کمتر توجه شده است. باوجوداین، بوکویچ (Bukvic, 2014) در پژوهشی با عنوان شایستگی معلمان در کلاس‌های تلفیقی (دانش‌آموز سالم و معلول) انجام داد. این مطالعه به بحث در مورد ادراک فردی معلم از صلاحیت خود برای آموزش دانش‌آموزان پیش‌دبستانی در مراحل ابتدایی می‌پردازد و شایستگی معلمان در کلاس‌های تلفیقی را در سه حیطه (۱) داشتن دانش و ویژگی‌های خاص در مورد معلولیت، (۲) استراتژی تدریس و (۳) توسعه قابلیت‌های شخصی برای ایجاد محیطی مهیج برای یادگیری دسته‌بندی می‌کند نتایج نشان داد معلمان که نگرش مثبت به دانش‌آموزان معلول دارند و تجربه آموزشی بیشتری در این زمینه دارند شایستگی بیشتری دارند. پژوهشگرانی همچون بالاکریشان (Balakarishan, 2005) و واشیث (Washist, 2002) اعتقاد دارند که سیستم‌های آموزشی موجود در عصر حاضر در برآوردن نیازهای آموزشی جوامع محروم دارای محدودیت هستند و به بازنگری اساسی در این زمینه نیاز است. این در حالی است که سند تحول راهبردی آموزش و پرورش (Strategic Evolution Document of Education, 2011) در قالب بیانیه ارزش‌ها و راهبردهای کلان خود، بر دارا بودن شایستگی‌های تربیتی و علمی فرهنگیان بسته به موقعیت و نیاز فراگیران تأکید کرده است. این مطلب، الزاماتی از طرف مراکز ذی‌ربط برای شناسایی و آموزش شایستگی‌های ضروری و حمایت معلمان در برابر درک شرایط سخت زندگی و تدریس در محیط همراه با دامداری و کوچ ایجاد می‌کند.

واکاوی شایستگی معلمان یعنی مطالعه و بررسی مجدد برای نظم بخشیدن به مجموعه‌ای از مهارت‌ها و رفتارهایی که بر کیفیت کار افراد تأثیر می‌گذارد (Salighedar, 2018: 48). این موضوع می‌تواند تصویری

تحت چهار عنوان «شایستگی معطوف به دانش موضوعی (CK)»، «شایستگی‌های معطوف به دانش تربیتی (PK)»، «شایستگی‌های معطوف به عمل تربیتی (PCK)» و «شایستگی‌های معطوف به دانش عمومی (GK)» طبقه‌بندی می‌شوند (voghaur Kashani, Haji, Hosseinejad, Musapour, Ebrahimzadeh, 2019). نکته قابل توجه این نوع نگاه به شایستگی این است که معلم باید بتواند دانش و توانمندی‌ها را به دانش‌آموزان خود منتقل کند. آنها باید توانایی دانش‌آموزان برای درک و یافتن روش‌های کسب و نگهداری دانش را تسهیل کنند. همچنین معلمان همیشه باید تلاش کنند شرایط کاری را در تمامی زمینه‌های مربوط به مدرسه بر اساس پیشرفت علمی بهبود بخشند. یافته‌های پژوهش مانچ و کورتیز (Munsch and Cortez, 2014) نشان می‌دهد ده منطقه برای شایستگی معلمان در سه سطح بنیادی، متوسطه و پیشرفته مورد نیاز است تا آنها بتوانند در تمام زمینه‌ها، دانش‌آموزان را به سطح بالا و کیفیت برتر آموزشی ارتقا دهند. برای هرکدام از این مناطق که معلم باید در آنها رشد کند یک ایده متمایز وجود دارد که آن را از مناطق دیگر متمایز می‌کند. البته بین این مناطق همپوشانی وجود دارد؛ و این نشان می‌دهد که کار در یک منطقه و زمینه خاصی وابسته به کار در چندین منطقه است؛ که عبارت‌اند از (۱) مبانی شخصی و اخلاقی (PEF). (۲) منطقه ارزش‌ها و فلسفه و تاریخ (VPH). (۳) منطقه ارزشیابی و پژوهش (AER). (۴) منطقه قانون و سیاست و حکومت (LPG). (۵) منطقه سازمان‌دهی و منابع انسانی (OHR). (۶) رهبری (LEAD). (۷) مجموعه عدالت اجتماعی (SJI). (۸) منطقه توسعه و یادگیری دانش‌آموزان (SLD). (۹) منطقه تکنولوژی (TECG). (۱۰) منطقه مشاوره و پشتیبانی (A/S). لازم به ذکر است بیشتر مطالعات شایستگی برای ایده‌آل‌های معلمان پرسش شده است و نیازهای مطلوب معلمان مد نظر بوده است و به عناصر و

کلوله‌برفی (Snowballing sampling) تا حد اشباع نظری (Theoretical saturation)، انتخاب شدند. شرایط ورود به مصاحبه شامل داشتن حداقل سه سال سابقه کار و فارغ‌التحصیلی از دوره تربیت‌معلم بود. بر این اساس، از افرادی که وارد پژوهش شدند برای فراخوان افراد دیگری که شرایط ورود به پژوهش را داشتند مصاحبه به عمل آمد. پایان نمونه‌گیری با اشباع نظری تعیین شد؛ در تکنیک مذکور، انتخاب افراد نمونه تا جایی ادامه یافت که مصاحبه با افراد جدید در هر ناحیه آب و هوایی اطلاعات تازه‌تری را در اختیار محقق قرار نداد و تقریباً تکراری شد. البته گرچه اطلاعات به‌دست‌آمده تکراری به نظر می‌رسید اما محقق به‌منظور اطمینان از رسیدن به نقطه اشباع مصاحبه را به تعداد چند نفر زیادتر ادامه داد. در جدول ۱ مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان آورده شده است.

در پژوهش حاضر، گردآوری داده‌ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساخت‌م‌اند با مشارکت‌کنندگان پژوهش صورت پذیرفته است. برای اعتباریابی چارچوب کیفی به‌دست‌آمده از معیارهای قابل‌قبول بودن (Credibility) و قابلیت اعتماد بودن (Dependability) استفاده شد. قابل‌قبول بودن میزانی است که نتایج به‌دست‌آمده را می‌توان صحیح و قابل‌باور دانست. این امر معادل اعتبار درونی در پژوهش کمی است و دارای تکنیک‌های متفاوتی است که در این پژوهش از تکنیک خودبازبینی محقق طی فرایند جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها به‌گونه‌ای که الگوی اولیه چندین بار مورد بررسی قرار گرفت و اصلاحات لازم انجام شد؛ و تکنیک دقت نظر محقق در بیان مفروضات و جهت‌گیری نظری به همراه استفاده از تکنیک کسب اطلاعات موازی نظیر ارائه نتایج تحلیل داده‌ها به متخصصان استفاده شد. قابلیت اعتماد میزانی است که نتایج با داده‌های جمع‌آوری شده تناسب دارد. برای ارزیابی میزان تناسب نتایج با داده‌های جمع‌آوری شده که به ثبات نتایج در زمان و شرایط مختلف اشاره

کامل از نیازهای شغلی را در طی دوران خدمت معلمان ارائه دهد و به انتخاب یک مجموعه بحرانی از مهارت‌ها، دانش یا ویژگی‌ها و تمرکز بر کسانی که دارای توان بالقوه قوی هستند کمک کند. همچنین استخدام شخص حقیقی که تأثیر زیادی بر بهره‌وری و سودآوری در این مناطق دارد را تصحیح کند. ارائه الگوی شایستگی معلمان عشایر کوچنده، داده‌ها را در شناسایی رفتارهای خاصی که برای عملکرد مؤثر ضروری هستند فراهم می‌کند و به مسئولین امر این اجازه را می‌دهد تا به اندازه‌گیری توانایی‌های کلیدی معلمان در سطح سازمانی بپردازد (Nair, 2017). در این راستا بهره‌گیری از تجربه زیسته معلمان که در این مسیر درگیری داشته‌اند و توانسته‌اند با آزمایش و خطا، بینش، تجربه و آموزش بومی بر مشکلات فائق آیند از اهمیت خاصی برخوردار است با این توصیف‌ها، پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که الگوی شایستگی معلمان عشایر کوچنده چیست؟

روش‌شناسی

روش مورد استفاده در این پژوهش از بعد روش شناختی کیفی (Qualitative) و از نوع پدیدارشناسی هوسرلی (Husserlian phenomenology) است چراکه در جهت درک بهتر تجارب زیسته معلمان عشایری کوچنده در ارتباط با موضوع پژوهش به کار برده شده است. انتخاب مشارکت‌کنندگان بالقوه بر اساس معیار شرایط اقلیمی کشور در سه ناحیه آب و هوایی (کوهستانی، خزری و گرم و خشک) در چهار استان چهارمحال و بختیاری، گیلان، خراسان جنوبی و فارس صورت پذیرفت. چراکه معلمان دارای تجربه کار در این استان‌ها هر سه نوع شرایط آب و هوایی را پوشش می‌دهند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش متشکل از ۵۷ نفر معلم دارای تجربه تدریس در مناطق عشایری کوچنده با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند و روش

مستمر نحوه انجام فرایندها و نتایج تحلیل داده‌ها به استاد مشاور پژوهش و سایر متخصصان باتجربه و استفاده از نظرات آنان برای انجام اصلاحات لازم عملی گردید.

دارد و معادل پایایی در تحقیق کمی است از تکنیک‌های مختلفی استفاده می‌شود که در این پژوهش یک نفر محقق دیگر که توانایی و تخصص بیشتری در انجام تحقیق دارد به‌عنوان داور و ناظر بیرون طرح را کنترل و مستند نمود. این تکنیک با ارائه گزارش

جدول ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

تعداد (نفر)	وضعیت اشتغال	تعداد (نفر)	مدرک تحصیلی مشارکت‌کنندگان	تعداد معلم مشارکت‌کننده (نفر)	ایل عشایری مربوطه	مسیر کوچ (قشلاق به بیلاق)	استان منتخب	ناحیه آب و هوایی
۲۵	شاغل در سال جاری انجام پژوهش	۲	فوق‌دیپلم	۱۰	ایل طالشی و گیلکی	شهرستان‌های گیلان	گیلان	ناحیه خزری
۲۲	شاغل در سال‌های قبل	۲۰	کارشناسی	۶	ایل کال قاضی	شهرستان‌های خراسان جنوبی	خراسان جنوبی	ناحیه گرم خشک
۷	بازنشسته	۳۲	کارشناسی ارشد	۲۶	ایل بختیاری ایل دهکردی	از خوزستان به شهرستان‌های چهارمحال و بختیاری	چهارمحال و بختیاری	ناحیه کوهستانی
۳	نیروی اداری مسئول (راهبر) آموزشی دارای تجربه زیسته	۳	دکتری	۱۴	ایل قشقایی ایل عرب خمسه	از شهرستان‌های استان فارس به شهرستان‌های استان فارس و استان‌های اصفهان و جنوب کشور	فارس	استان دارای سه منطقه آب و هوایی

سپس در مرحله دوم، مضامین پایه بر اساس وجوه تشابه و طی فرایند مقایسه مستمر به طبقه کلی‌تر و انتزاعی‌تر تقسیم شدند و به این ترتیب مضامین سازمان‌دهنده اول شکل گرفت. در مرحله سوم و از آنجایی که دنبال طراحی الگوی شایستگی معلمان به‌صورت اکتشافی بودیم آن دسته از مضامین سازمان‌دهنده دوم که بر اساس تشابه مفهوم در کنار هم قرار می‌گرفتند تا حد امکان در سطح مضمون سازمان‌دهنده دوم قرار گرفت و بقیه مضامینی که

تحلیل داده‌ها بر اساس تحلیل مضمون (Thematic Analysis) کراسول و کلارک (Creswell and Clark, 2017) صورت گرفته شده است در این فرایند داده‌های حاصل از مصاحبه در قالب جدول کدهای اولیه تنظیم و سپس در چهار مرحله، داده‌های مذکور مورد تحلیل قرار گرفت. در مرحله اول داده‌های پرتکرار و یا داده‌های حاوی مضامین مهم و کلیدی طی فرایند مقایسه مستمر و بر اساس وجوه تشابه به‌عنوان مضامین پایه انتخاب شدند.

برای رسیدن به پاسخ این پرسش با ۵۷ نفر از معلمان که در مناطق عشایری تجربه زیسته داشته‌اند، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده از مصاحبه‌ها به صورت مکتوب پیاده‌سازی شدند و سپس با تجزیه و تحلیل خط به خط و پاراگراف به پاراگراف کدهای اولیه مشخص شدند. در ابتدا ۲۲۳ کد اولیه استخراج شد. سپس با حذف، تغییر، ادغام و اصلاح کدهای اولیه و در حین مطابقت با مبانی نظری درنهایت مضامین پایه شناسایی شد. جدول شماره ۲ نمونه‌ای از کدگذاری اولیه مصاحبه‌ها را نشان می‌دهد.

هیچ وجوه مشترک نداشتند همچنان در سطح سازمان‌دهنده اول باقی ماندند و در مرحله چهارم همه مضامین سازمان‌دهنده را با توجه به ابعاد شایستگی در سه حیطه مهارتی، دانشی و نگرشی به کمک استادان راهنما و مشاور در سطح سازمان‌دهنده سوم دسته‌بندی کرده تا مفهوم فراگیر الگوی شایستگی معلمان عشایر شکل گرفت.

یافته‌ها

پرسش: شایستگی‌های معلمان عشایر کوچنده از منظر معلمان دارای تجربه زیسته در این مناطق کدامند؟

جدول ۲. نمونه‌ای از کدگذاری اولیه

مضامین پایه	نکات کلیدی مصاحبه
آشنایی با کامپیوتر در حد انجام بعضی از خدمات الکترونیکی دولت	معلم باید با کامپیوتر کار کرده باشد تا خیلی از کارهای عشایر مثل ثبت‌نام سهام عدالت و یارانه‌ها را انجام دهد. یادم می‌اد در سالی که باید برای یارانه‌ها ثبت‌نام می‌کردیم حدود سال ۸۷ تمام ثبت‌نام سهام عدالت را برای بعضی‌هاشون انجام دادم. (کد ۱۷).
شناخت انواع استعداد بومی فراگیران	دانش‌آموزی داشتم به نام هاشم گاو شیر کمتر درس می‌خوند ولی با اینکه کلاس چهارم بود دقیقاً تا عمق ۲۰ متری رودخانه می‌رفت شنا می‌کرد و ماهی می‌گرفت باید این استعدادها را بشناسی اگه امکانات باشه و معلم بتونه معرفی کنه در حد کشوری هستن (کد ۲۲)
توانایی خواندن صیغه عقد و ازدواج	این سفره عقدخوانی خوراک من تو عشایر بود خداییش آداب سنگینی برای داماد می‌گذاشتن همه‌چیز به عهده خودشون بود که جهیزیه را بگیرن معلم باید بتونه قشنگ عقدنامه را بخونه (کد ۱۷)
وجدان کاری	به دلیل نبود امکانات و حمل‌ونقل جاده‌ای بازرسی و نظارت از سوی ادارات بالادستی بسیار کم است و معلم باید خودش وجدان کاری داشته باشد شاید وقتی به مرخصی می‌رفتیم و چند روزی تدریس نداشتیم ولی خدا شاهده بعد از برگشت دو شیفته بچه‌ها را می‌آوردیم کلاس. همه همکارامون هم همینطور (کد ۲)
تسهیلگری با دانش‌آموزان استثنایی	یکی از دانش‌آموزان مادرزادی فلج بود همیشه پدر و مادرش می‌داشتنش روی یک صندلی تا بیاد مدرسه و بچه‌ها زیر بغلش را می‌گرفتن جابجاش می‌کردند بیرون کلاس هوا بخوره اونها خیلی اذیت بودند. آقا وقتی به شهر رفتم براش یک ویلچر از موسسه خیریه امونت گرفتم و براش آوردم. رضایت خاطر را توی چشمش می‌خوندم همین که می‌تونست از زندگی لذت بهتری ببره و دیگه کمتر به دیگران وابسته باشه (کد ۱)
عادل بودن	معلم در تقسیم تغذیه بین دانش‌آموزان و توزیع وسایل خیری اهدا شده مثل پوشاک و خوراکی بین مردم عادلانه برخورد کنه تجربه دارم که خیلی‌ها ناراضی میان و کفش یا لباس فرزندشون را می‌ذارن توی چادر و ناراضیتی خودشون را اعلام می‌کنند (کد ۲۰)
مددکاری اجتماعی (جلب خیرین و حل مشکلات مالی مردم)	یکی از اهالی پرسش تالاسمی داشت و مشکل مالی داشت و نمی‌تونست هر ماه اون را به بیمارستان ببره تا خون تزریق کنه. با چندتا خیر صحبت کردم و بعد او مدم رفتم کمیته امداد و بهزیستی با مسئولانش صحبت کردم خدا خیرش بده براش ماهانه جیره بستن تا کمک‌هزینه بشه برای ترددش به شهر (کد ۱۳)
شناخت بازی‌ها و معماهای	به نظر من معلم باید معماها و بازی‌های قدیمی که اونها طرح می‌کردند را یاد بگیره عشایر داستان‌های

<p>بومی و محلی</p>	<p>قدیمی خوبی دارند خیلی از اینها را بشناسی و بدونی خوبه. خیلی از جوون‌ها وقتی کنار هم جمع می‌شدیم از معماها و چیستان‌های قدیمی خودشون صحبت می‌کردند. آگه بلد بودی جواب یدی خداییش با سواد قبولت داشتن و باید بدونی به شاهنامه می‌گن هفت‌پیکر تا هر موقع ازت سؤالی پرسیدن بتونی جوابشون را بدی همچنین باید بدونی که معماهایی که مطرح می‌کنن را بلد باشی. ی آقایی حدود هشتاد سال داشت از ملاهای قدیمی بود تا مرا می‌دید می‌گفت لر چهارم‌حالی بگو آگه می‌دونی این کی بود که تازیانش را تو میدون جنگ جا می‌داشت؟. بیژن تو شاهنامه پسر کی بود تا بهش می‌گفتم بیژن پسر گیو بود لذت می‌برد می‌گفت معلم‌های قدیمی نمی‌دونستن آفرین تو معلم خیفی (خوبی) هستی (کد ۳۹)</p>
<p>احترام به برابری جنسیتی</p>	<p>الحمدالله در چند مدرسه که فعالیت داشتیم؛ این مورد که دختران درس کم می‌خوانند و زود ازدواج می‌کنند و یا مجبور به ترک تحصیل شوند کم است که این نشان‌دهنده حدافل تلاش همکاران من است مثلاً از ستاره دختر عشایری که خیلی دوستش دارم می‌پرسم می‌خواهی چه کاره بشی، می‌گه می‌خوام خبرنگار بشم یا از زهرا کلاس ششم می‌پرسم می‌گه می‌خوام دندان‌پزشک بشه (کد ۱۹)</p>
<p>درک تفاوت‌های اجتماعی زندگی عشایری با محیط شهر و روستا</p>	<p>معلم باید بداند که دانش‌آموز دز مناطق عشایری صرف یک دانش‌آموز محسوب نمی‌شود. او یک نیروی کار محسوب می‌شود. او باید بداند دانش‌آموز محل زندگی و کار و تحصیلش محدود است (کد ۲۵)</p>
<p>مهارت‌های تدریس در کلاس‌های دوزبانه</p>	<p>قلق‌های زیادی برای دوزبانگی بچه‌ها وجود دارد مثلاً در زنگ انشا، دانش‌آموزان درس را به‌صورت لری بنویسند (ترجمه کنند) (کد ۵)</p>
<p>شناخت‌علاق، سطح فکر، باورها و روحیات مردم</p>	<p>معلم بداند که چادر مدرسه را کجا بزند. اگر چند سال متوالی در کنار یک چادر از چادر اهالی برپا شود مردم فکر می‌کنند که چادر مربوط به آن مرد از اهالی است و مدرسه و معلم از آن مرد است وقتی که بین خود مردم و آن مرد اختلافی به وجود می‌آید دیگر به نشانه اعتراض فرزندش را به مدرسه نمی‌فرستد چون که تصور می‌کند مدرسه از آن همان مرد است. معلم باید بداند که هر سال چادر را در چه جاهایی بزند که کمتر در حاشیه هست و هر سال چادر را کنار یک خانواده برپا کند (کد ۳)</p>
<p>استفاده از راهبردهای تدریس خودتنظیمی</p>	<p>از آنجاکه درس دادن به‌صورت حفظیاتی باعث می‌شود فردا دانش‌آموز درسش را فراموش کند من یک تکلیفی بهش می‌دادم که مربوط به درس باشه و اجازه بهش می‌دادم که خوب فکر کنه (کد ۶)</p>

گروه‌بندی مضامین، بر اساس محتوا و مبانی نظری صورت گرفته است. در پژوهش حاضر مضامین پایه در ۲۸ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول قرار گرفتند. در گام بعدی با توجه به جایگاه مضامین سازمان‌دهنده و از آنجایی که دنبال طراحی الگوی شایستگی معلمان به‌صورت اکتشافی بودیم ۲۱ دسته از مضامین سازمان‌دهنده اول که بر اساس تشابه مفهوم در کنار هم قرار می‌گرفتند تا حد امکان در ۵ مضمون سازمان‌دهنده دوم قرار دادیم و بقیه مضامین سازمان‌دهنده اولی که هیچ وجوه مشترک با هم نداشتند همچنان در سطح سازمان‌دهنده اول باقی ماندند. در ادامه، مضامین شایستگی معلمان عشایر

با بررسی مجدد و پالایش بیشتر مضامین پایه، سعی شد تا مضامین به اندازه کافی، خاص، مجزا و غیرتکراری و نیز به اندازه کافی کلان باشد تا مجموعه ایده‌های مطرح‌شده در بخش‌هایی از متن را شامل شود. طی این گام برخی از مفاهیم که با هم همپوشانی داشتند، ترکیب شدند. این امر باعث کاهش داده‌ها به مجموعه‌ای از مضامین مهم پذیرفتنی و کنترل‌پذیر می‌شود که مبین چکیده و خلاصه از متن اصلی است. در این پژوهش در مجموع ۱۷۰ مضمون پایه استخراج شد. در گام بعدی مضامین پایه به‌دست‌آمده از متن در گروه‌های مشابه و منسجمی به نام مضامین سازمان‌دهنده اول دسته‌بندی شدند. تصمیم‌گیری نحوه

کوچنده در سه حیطة شناختی، مهارتی و نگرشی طبقه‌بندی شدند. در ادامه، مضامین پایه و سازمان‌دهی شده هر سه حیطة در جداول ۳ تا ۵ نشان داده شده است. لازم به توضیح است که در ستون اول مضامین پایه، در ستون دوم مضمون سازمان‌دهنده اول و در ستون سوم مضامین سازمان‌دهنده دوم قرار گرفته‌اند.

جدول ۳. مضامین مربوط به حیطة شناختی شایستگی معلمان عشایر کوچنده

مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده اول	مضامین سازمان‌دهنده دوم
شناخت انواع حیوانات وحشی و اهلی منطقه دانش طبیعت‌شناسی شناخت گیاهان سمی و خوراکی و داروهای گیاهی شناخت محصولات کشاورزی منطقه و طریقه کشت آنها شناخت انواع درخت‌های جنگلی شناخت چراگاه‌ها و انواع زمین فهم باغداری	دانش طبیعت‌شناسی	
اطلاع از اخبار روز (سیاسی و اقتصادی) اطلاعات عمومی بالا آشنایی با گویش مردم دانش آیین نگارش و دستور زبان	دانش ارتباطات	
شناخت طوایف و تقسیم‌بندی ایلات شناخت مناسبات مردم شناسایی شخصیت‌های معتمد غیر معتمد ایل شناخت قهرمانان و بزرگان ایل	دانش مردم‌شناسی	
آشنایی با جغرافیایی محلی (مناطق، اقلیم) و طبیعت (کوه کویر خاک) شناخت جاده‌ها و راه‌ها و فهم مسیر کوچ شناخت صنایع‌دستی منطقه آگاهی از خطرهای مسیر رودخانه و سیلاب و باتلاق	دانش جغرافیایی	دانش علوم اجتماعی
آگاهی از تاریخ معاصر (رویدادها و شخصیت‌ها) سواد سند و بنچاق‌خوانی شناخت آثار تاریخی و باستانی منطقه	دانش تاریخی	
شناختان جی اوهای محلی و وابسته شناخت هنجارها و آداب‌ورسوم مردم درک تفاوت‌های اجتماعی زندگی عشایر با محیط شهر و روستا اطلاع از مشاغل وابسته به دامداری شناخت خانواده‌ها و نهادهای عشایری	دانش جامعه‌شناسی	
شناخت آسیب‌های اجتماعی منطقه دانش تربیتی آموزش خانواده شناخت علائق، سطح فکر، باورها و روحیات مردم آگاهی از مشکلات خانوادگی دانش‌آموزان در ایل	دانش روان‌شناسی اجتماعی	

دانش‌های راهبردی تعلیمات عشایری	فهم و دانستنی‌های آموزش محیط محور شناخت محدودیت‌ها و آسیب‌های و فرصت‌های یادگیری شناخت فرصت‌ها و نقاط قوت منطقه برای تدریس
دانش پداگوژی عشایری	شناخت ویژگی‌های دانش‌آموزان مناطق محروم دوره ابتدایی شناخت و آگاهی از انواع استعداد‌های بومی دانش‌آموزان و مردم فهم داستان‌ها و اشعار و موسیقی محلی شناخت بازی‌ها و معماهای بومی و محلی
فهم مخاطب‌شناسی	دانش تصفیه و گندزدایی و میکروبی‌زدایی غذا و آب دانش دفن زباله و فاضلاب اطراف مدرسه دانش مبارزه با جوندگان و بندپایان دانستنی‌های بهداشتی دامپزشکی
فهم بهداشت محیط	آگاهی از بهداشت بدن (مو، پوست چشم و گوش) دانش تغذیه کودکان دانش واکسیناسیون و اطلاع از چگونگی مصرف بعضی داروها دانش بهداشت روانی دانش‌آموزان فهم بهداشت دانش‌آموزان دختر آراستگی ظاهر
دانش حوزه بهداشت و سلامت	دانش بهداشت فردی

در ادامه در جدول ۳ مضامین پایه و سازمان‌دهنده مربوط به حیطه مهارتی نشان داده شده است.

در این پژوهش ۷۴ مضمون پایه بعد شایستگی مهارتی معلمان عشایر کوچنده در سه مضمون سازمان‌دهنده اول، شامل مهارت‌های هوش هیجانی، مهارت‌های فنی و مهندسی و آمادگی جسمانی و دو مضمون سازمان‌دهنده دوم شامل مهارت‌های اجتماع شناختی و مهارت‌های پداگوژی عشایری گسترش یافت. نتایج جدول ۴ نشان‌دهنده آن است که مهارت‌های اجتماع‌شناختی با ۴۰ مضمون پایه در ۷ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول ۵۴ درصد کل مضامین پایه را به خود اختصاص داده است که مهم‌ترین مؤلفه در حوزه شایستگی مهارتی معلمان عشایر قلمداد می‌شود. همچنین مهارت‌های پداگوژی عشایری با ۱۹ مضمون پایه که در ۴ سطح سازمان‌دهنده اول طبقه‌بندی شدند در مجموع ۲۶ درصد مضامین پایه این حوزه را به خود اختصاص داده است و همچنین مهارت‌های فنی و مهندسی با ۶، مهارت‌های هوش هیجانی با ۵ و آمادگی

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌کنید ۴۷ مضمون پایه بعد شایستگی دانشی معلمان عشایر کوچنده از یک مضمون سازمان‌دهنده اول، دانش طبیعت‌شناسی و سه مضمون سازمان‌دهنده دوم شامل دانش علوم اجتماعی، دانش پداگوژی عشایری و دانش حوزه بهداشت و سلامت تشکیل شده است. نتایج جدول ۲ نشان‌دهنده آن است که دانش علوم اجتماعی با ۲۴ مضمون پایه که در ۶ مضمون سازمان‌دهنده سطح اول قرار گرفته‌اند، ۵۱ درصد کل مضامین پایه را به خود اختصاص داده است که مهم‌ترین مؤلفه در حوزه شایستگی شناختی معلمان عشایر قلمداد می‌شود. همچنین دانش حوزه بهداشت و سلامت با ۱۰ مضمون پایه در ۲ سطح سازمان‌دهنده اول طبقه‌بندی شده است و در مجموع ۲۱ درصد مضامین پایه این حوزه را شامل شده و دانش پداگوژی عشایر با ۷ مضمون پایه که در ۲ سطح سازمان‌دهنده اول جای گرفته‌اند با ۱۵ درصد و در آخر دانش طبیعت‌شناسی با ۶ مضمون پایه با ۱۳ درصد جزو مؤلفه‌های شناختی در این حوزه محسوب می‌شوند.

جسمانی با ۴ مضمون پایه تا سطح مضمون سازمان‌دهنده اول پیش رفته‌اند به ترتیب ۸، ۷ و ۶ درصد مضامین پایه را به خود اختصاص داده‌اند. در ادامه، جدول ۵ مربوط به بعد شایستگی نگرشی معلمان عشایر کوچنده نمایش داده می‌شود.

جدول ۴. مضامین مربوط به حیطة مهارتی شایستگی معلمان عشایر کوچنده

مضامین سازمان‌دهنده دوم	مضامین سازمان‌دهنده اول	مضامین پایه
مهارت‌های پداگوژی عشایری	فعالیت‌های ترمیم سازی آموزشی	خلاقیت در ساخت وسایل کمک‌آموزشی استفاده از امکانات بومی و مواد دورریختنی تکنیک‌های مقابله با چالش‌ها (زمان کم و برنامه درسی) استفاده از موبایل و ضبط صوت (موبایل لیرنینگ) ابتکار در ساخت محیط آموزشی (مزرعه، باغچه، فضای بازی و آزمایشگاه)
	مهارت‌های کلینیکی آموزشی	مهارت‌های گفتاردرمانی تسهیلگری با دانش‌آموزان استثنایی اصلاحات حرکتی مهارت‌های بینایی و شنوایی‌سنجی
	رویکردهای تدریس چندمنظوره وابسته به موقعیت	مهارت تدریس در کلاس دوزبانه مهارت تدریس در کلاس‌های چندپایه آموزش به بزرگسالان توانایی تدریس در کلاس‌های تلفیقی توانایی تدریس در پیش‌دبستانی استفاده از راهبردهای تدریس خودتنظیمی
	مهارت‌های مدرسه‌داری	مهارت‌های مشاوره مهارت‌های سرایه‌داری مری بهداشت و تکنسین کمک‌های اولیه مهارت‌های اجرایی و دفتری (کار با کامپیوتر و نرم‌افزارهای آموزشی) مهارت‌های مکمل و فعالیت فوق‌برنامه (مری پرورشی)
مهارت‌های اجتماعی شناختی	فعال مدنی (شورایاری و مددکاری)	ارتباط و راهنمایی شوری اسلامی مددکاری اجتماعی (جلب خیرین، حل مشکل مالی مردم) پیگیری مشکلات اداری مردم توانایی جذب مشارکت‌های سازمانی و ارگانی
	مهارت‌های اقتصادی	درآمدزایی معامله‌گری و خریدوفروش
	مهارت‌های حقوقی - قضایی	حل منازعات (مصلح اجتماعی) مهارت متقاعدسازی مهارت مقاومت در برابر خواسته‌های نابجا مردم توانایی عریضه و شکایت‌نویسی همکاری با شورای حل اختلاف

<p>خدمات‌رسانی دینی</p>	<p>قابلیت برگزاری و مدیریت مراسم مذهبی توانایی خواندن نماز میت و تلقین خوانی توانایی خواندن صیغه عقد و ازدواج خدمات دعانویسی و دعاخوانی مهارت مبارزه با خرافات</p>
<p>مهارت‌های چادرنشینی و کوچ</p>	<p>مهارت قصایی مهارت نصب و نگاه‌داشتن چادر مهارت تولید لبنیات و شیردوشی مهارت شکار و کار با تفنگ و شناخت انواع اسلحه مهارت نگاه‌داری غذا و آب مهارت ماهیگیری و توربافی مهارت برپایی آتش بدون مواد قابل احتراق (نفت و گازوییل) مهارت بسته‌بندی و باربندی وسایل حین کوچ سوارکاری و زین کردن اسب توانایی آشپزی صحرائی خدمات دامپزشکی (چیدن پشم و واکسن زدن) مهارت رانندگی (موتور و ماشین و تراکتور) مهارت زنبورداری</p>
<p>مهارت‌های جغرافیایی</p>	<p>توانایی پناهگاه‌سازی توانایی جهت‌یابی توانایی پیش‌بینی هوا توانایی مقابله با ردگیری حیوانات وحشی ایمنی پیشگیری از حوادث خاص طبیعی (زمین‌لرزه و ریزش کوه) مهارت استفاده از تجهیزات و امکانات موجود</p>
<p>مهارت‌های ارتباطی</p>	<p>مهارت خبررسانی (اخبار روز) مهارت سخنوری آشنایی با کامپیوتر در حد انجام بعضی از خدمات الکترونیکی دولت مکالمه زبان انگلیسی قابلیت برقراری تعامل اجتماعی و ارتباط مستمر</p>
<p>مهارت‌های هوش هیجانی</p>	<p>مهارت مقابله با فشارهای زندگی در مناطق سخت مهارت کنترل خشم قابلیت مبارزه با ترس مبارزه با استرس و اضطراب حمایت و امنیت دادن به دانش‌آموز</p>
<p>آمادگی جسمانی</p>	<p>مهارت‌های ورزشی (چالاکي و انعطاف و قدرت بدنی) قدرت پیاده‌روی و صحرانوردی صخره‌نوردی و کوه‌نوردی مهارت شنا</p>
<p>مهارت‌های فنی و مهندسی</p>	<p>مهارت تنظیم و تعمیر لوازم‌خانگی (تلویزیون، فانوس، چراغ‌نفتی) مهارت برق‌کشی (ساختمان) تعمیر برق خودرو و موتورسیکلت آرایشگری توانایی ساخت سازه (حمام و دستشویی صحرائی پل و کانال دور چادر)</p>

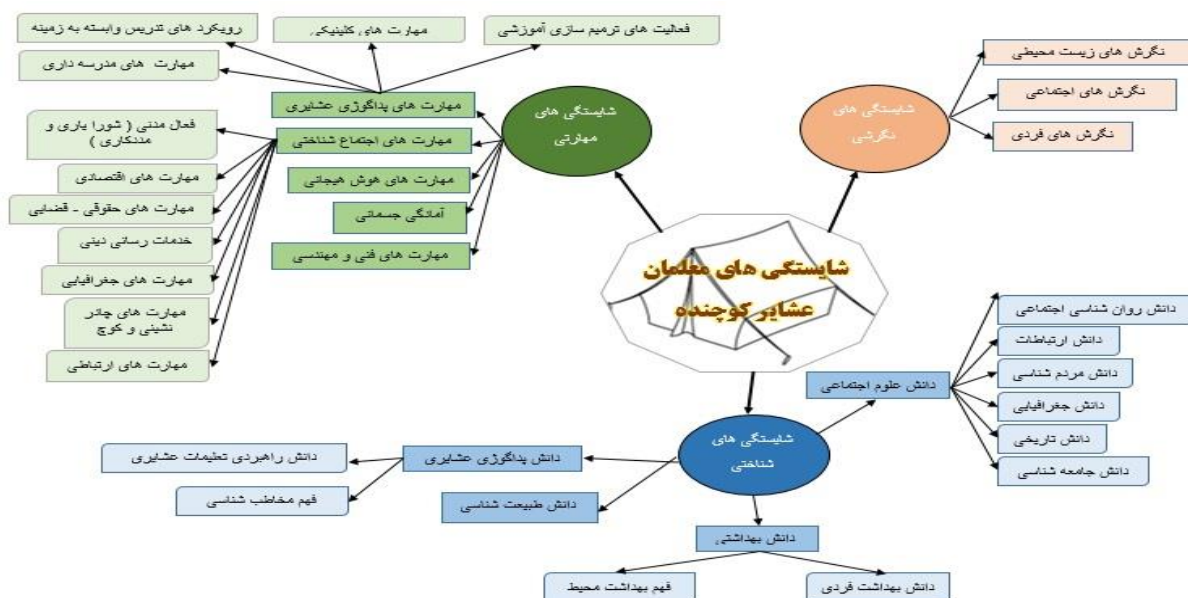
ترتیب با ۲۴، ۱۹ و ۶ مضمون پایه ۴۹، ۳۹ و ۱۲ درصد کل مضامین پایه را به خود اختصاص داده‌اند. با جمع‌بندی نتایج پژوهش حاضر نمودار الگوی شایستگی مضمون فراگیر شایستگی‌های معلمان عشایر کوچنده در شکل ۲ معرفی می‌شود.

همان‌طور که مشاهده می‌کنید ۴۹ مضمون پایه حیطه شایستگی نگرشی معلمان عشایر کوچنده در سه مضمون سازمان‌دهنده اول شامل نگرش‌های فردی، نگرش‌های اجتماعی و نگرش‌های زیست‌محیطی طبقه‌بندی شده‌اند. نتایج جدول ۵ نشان‌دهنده آن است که نگرش‌های اجتماعی و فردی و محیط‌زیست به

جدول ۵. مضامین مربوط به حیطه نگرشی شایستگی معلمان عشایر کوچنده

مضامین سازمان‌دهنده اول	مضامین پایه
نگرش‌های فردی	وجدان کاری علاقه‌مندی به کار خوش‌بین بودن و مثبت‌اندیشی علاقه‌مندی به موسیقی احساس کارآمدی و عزت‌نفس ساده‌زیستی صلابت داشتن روحیه شجاعت انگیزه توسعه فردی و شغلی دوری از وسواس بودن (غذا) نظم کاری دوراندیش بودن صداقت داشتن علاقه به مطالعه هوشیاری و زیرکی خودکفایی نجابت و حیا قدر وقت دانستن علاقه به خاطره‌نویسی
نگرش‌های اجتماعی	نگرش مثبت به تفاوت فرهنگی و احترام به اقلیت‌ها (اقوام) احترام به برابری جنسیتی مؤدب بودن روحیه تعاون و همکاری دلسوزی ذهنیت ایثار و گذشت عادل بودن علاقه به اشتراک‌گذاری علم طماع نبودن (کم‌توقع بودن از مردم) عدم وابستگی به خانواده

	<p>همدردی امانت‌داری رازدار بودن پرهیز از خبرچینی دوری از تفرقه‌اندازی اعتدال در روابط دوری از خیانت قابل اعتماد بودن نوع دوستی وفاداری دوری از سرزنش دانش‌آموزان احساس تعلق به مردم تکریم مردم اعتقاد به الگو بودن</p>
<p>نگرش‌های زیست‌محیطی</p>	<p>روحیه سازگاری نسبت به شرایط طبیعی و محیط نگرش به حفظ محیط‌زیست روحیه گردشگری و سیاحت نگرش حراست از آثار باستانی و مناطق بکر روحیه جسارت در مقابل محیط خشن روحیه خستگی‌ناپذیری و سخت‌کوشی</p>

شکل ۲. شبکه مضامین الگوی فراگیر شایستگی معلمان عشایر کوچنده

بحث و نتیجه‌گیری

معلمان عشایر کوچنده از کلیدی‌ترین اجزای نظام آموزش و پرورش عشایری محسوب می‌شوند. آنها به دلیل نقش برجسته که در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان به عهده دارند و به دلیل اینکه تنها عامل زنده فرهنگی در مناطق محروم محسوب می‌شوند نیازمند برخورداری از شایستگی‌های خاصی هستند؛ از این‌رو در این پژوهش به واکاوی شایستگی‌های آنها به کمک تجربه زیسته معلمان درگیر در این حوزه پرداخته شده است. در ابتدا ۱۷۰ مضمون پایه شناسایی شد، مضامین پایه بر اساس وجوه تشابه و طی فرایند مقایسه مستمر به طبقات کلی‌تر و انتزاعی‌تر تقسیم شدند. به این ترتیب مضامین سازمان‌دهنده اول و دوم شکل گرفتند و با توجه به ابعاد شایستگی در سه حیطه مهارتی، دانشی و نگرشی جای گرفتند.

منظور از شایستگی شناختی مجموعه آگاهی‌ها و مهارت‌های ذهنی است که معلم را در شناخت و تحلیل مسائل و موضوعات مرتبط با تعلیم و تربیت توانا می‌کند (Maleki, 2005). در این پژوهش ۴۷ مضمون پایه برای شایستگی‌های شناختی کشف شد؛ که در چهار مضمون سازمان‌دهنده اول و دوم دانش طبیعت‌شناسی، دانش علوم اجتماعی، دانش حوزه بهداشت و سلامت و دانش پداگوژی عشایری دسته‌بندی شدند. دانش علوم طبیعت‌شناسی را می‌توان یکی از مهم‌ترین شایستگی‌های شناختی یا سواد مورد نیاز معلمان عشایر قلمداد کرد. چراکه جامعه عشایری از دیگر جوامع شهری و روستای-وابستگی بیشتری به محیط طبیعی دارد. زندگی معمولی دانش‌آموزان، معلم و مردم متأثر از طبیعت است؛ آگاهی از انواع گیاهان و جانوران، مراتع، درختان جنگلی و گیاهان دارویی اهمیت بسزایی برای تدریس معلم دارد. شناخت بیشتر این عناصر عملکرد معلم را در زمینه آموزشی و تربیتی بالا می‌برد چراکه معلم اثربخش باید از دانش وابسته به زمینه و بوم

منطقه آشنا باشد و بتواند آنها را در زمان مناسب به شیوه مطلوب و مورد انتظار برای تدریس خود و یادگیری فراگیران به کار گیرد. دانش علوم اجتماعی یکی دیگر از شایستگی‌های شناختی معلمان عشایری در سطح مضمون سازمان‌دهنده دوم است که شامل ابعادی مانند دانش ارتباطات، فهم مردم‌شناسی، دانش جامعه‌شناختی، روان‌شناسی اجتماعی و دانش جغرافیایی می‌شود. منظور مشارکت‌کنندگان از شناخت همه این عناصر در محیط عشایر همان فهم دانش بومی عشایر است. دانش بومی به باور متخصصان، معرفتی است که در طول زمان و توسط افراد مختلف در جوامع محلی پدید آمده و اشاعه یافته و بدیهی است که این دانش در اجتماعات مختلف مبتنی بر بن‌مایه‌های متفاوتی است بنابراین معرفت و دانشی که از نگاه آنان معتبر و ارزشمند است ممکن است از سوی جوامع دیگر سودمند نباشد و حتی اعجاب برانگیز نخواهد بود که نظام دانش بومی و محلی در جوامع مختلف از همدیگر متفاوت باشد (Qasempour Dehaghani, Liaqatdar, Jafari, 2011). نتایج این پژوهش مطابق با بندهای ۷-۳ و ۴-۳ سند برنامه درسی ملی در مورد توجه به تفاوت‌ها برنامه درسی و داشتن صلاحیت‌های متنوع معلمی مبتنی بر تفاوت ناشی از محیط زندگی (شهری، روستایی عشایری، فرهنگی و جغرافیایی)، جنسیتی و فردی دانش‌آموزان (استعدادها، توانایی‌ها، نیازها و علایق) است (National Curriculum, 2012). همچنین نتایج با دسته‌بندی شایستگی شناختی معلمان به دو دسته دانش محتوایی و دانش اجتماعی همسو است (Azizi, 2016). یکی دیگر از شایستگی‌های حیطه شناختی توجه به سواد بهداشتی معلمان عشایر کوچنده است. فهم بهداشتی معلمان به‌عنوان یک برنامه‌ریز دانش سلامت در محیط دام‌پروری به دلیل آسیب‌پذیری بالا مثل وجود بیمارهای مشترک انسان و دام از اهمیت خاصی برخوردار است. اهمیت دادن به بهداشت محیط

شخصی و دفتر مدرسه نیز محسوب می‌شود باید مهارت‌های تعمیر انواع فانوس را یاد بگیرند. همچنین زندگی در شرایط سخت و با امکانات بهداشتی بسیار کم؛ معلمان را ناچار می‌کند که به ساخت سازه‌ها مثل حمام صحرایی روی بیاورند. در پژوهشی که با عنوان فرهنگ معلم عشایر کوچنده با شیوه قوم‌نگاری انجام شده است نیز بعضی از شغل‌ها به‌ویژه شغل بنایی و تعمیرکاری وسایل از نقش‌های فرهنگی آنها معرفی شده است (Mosaei, 2017). در این میان داشتن مهارت‌هایی دیگر از قبیل آمادگی جسمانی بالا، به‌منظور انجام کارهای فیزیکی سنگین مثل برپا کردن چادر و جمع‌آوری آن به همراه آراستگی ظاهر و هوش هیجانی به‌منظور مدیریت استرس و فشارهای زندگی و برقراری ارتباط مناسب با طبیعت خشن و مردمی که فرهنگ خاص‌تری دارند دارای اولویت هستند. در تبیین این بخش از نتایج می‌توان گفت همه این شایستگی‌ها برای خودکفایی معلم در مناطق محروم از زبان معلمان دارای تجربه زیسته بیان شده‌اند و وجه تمایز معلمان عشایر با دیگر معلمان در اهمیت کسب همین مهارت‌ها است. این شایستگی‌ها بیشتر مبتنی بر شرایط زمینه‌ای اجتماعی و فرهنگی، محیط فیزیکی و یادگیری موقعیتی است که با نتایج کار ایزدی (Izadi, 2012) همسو است.

می‌توان گفت مهم‌ترین شایستگی معلمان عشایری کوچنده همان مهارت‌هایی است که باید در حوزه تدریس و یادگیری برای فراگیرانش اعمال کنند. به علت چادری بودن مدرسه، چندپایه بودن، مختلط بودن و فرسودگی زودرس وسایل کمک‌آموزشی، تعلیم و تربیت در عشایر دارای چالش‌ها و آسیب‌هایی زیادی است. برخورداری از مهارت‌های پداگوژی عشایری مثل استفاده از رویکردهای تدریس خودتنظیمی و تعاملی برای معلم از اهمیت دوچندانی برخوردار است. این قابلیت‌های نیازمند کسب شایستگی‌هایی از هر سه

توسط معلم از ضروریات است؛ چراکه شایستگی معلم در این زمینه به پرکردن شکاف بین وضعیت‌های موجود و مطلوب حوزه سلامت مناطق محروم کمک می‌کند. نتایج این پژوهش با موارد طبقه‌بندی شده شایستگی زمینه‌ای معلمان برای رشد فراگیران به‌منظور پشتیبانی از نیازهای جسمی و روحی دانش‌آموزان هم‌راستا است (Munsch & Cortez, 2014). همچنین نتایج در بخش شایستگی‌های معلمان عشایر در حوزه سلامت با شاخص‌های پژوهش‌های بهداشتی با رویکرد سطح آموزش ملی در مدارس ابتدایی نظیر تأمین محیط راحت، تأمین تسهیلات دفع فاضلاب، فوریت‌های بهداشتی و روانی کودکان، دفع زباله و تغذیه کودکان مشابهت دارد و همسو است (Hafizi, 2012). از مضامین سازمان‌دهنده دوم دیگر در شایستگی‌های شناختی معلمان عشایری می‌توان دانش پداگوژی عشایری را که شامل دانش راهبردی حل مسائل آموزش و مخاطب‌شناسی می‌شوند را نام برد. دستیابی به راهبردهای اجرایی در محیط پرتلاطم عشایری زمینه را برای بررسی و نظارت، تسهیل می‌کند و می‌تواند قدرت تصمیم‌گیری معلم را بالا ببرد

شایستگی‌های مهارتی به استفاده ماهرانه از دانش و اطلاعات در راستای اهداف، ابعاد و فرایندهای مربوط به تعلیم و تربیت تعریف می‌شوند (Abdollahi, 2007). در حوزه آموزش و پرورش توانایی‌هایی درزمینه فنی و مهندسی مهم است. چراکه محیط کمتر توسعه‌یافته و بدون امکانات معلم را ناچار می‌کند که با کسب مهارت‌های خاص به برخی مشکلات و محرومیت‌ها فائق آید. در مناطق عشایری معلمان بدون امکانات اولیه مثل برق و آب زندگی می‌کنند. سیستم گرمایی آنها فقط چراغ‌های نفت‌سوز و شومینه‌های هیزم سوزی هستند که باید در هنگام نیاز این وسایل را تعمیر کنند. معلمان عشایر برای روشن کردن و گرم نگه‌داشتن کلاس خودشان که به‌صورت چندمنظوره انبار مدرسه، خوابگاه

اجتماعی (از جمله مهارت‌ها و نگرش‌ها) در یک زمینه خاص است و معلمان برای مقابله با چالش‌های پیچیده دنیای امروز به طیف گسترده‌ای از توانایی‌ها نیاز دارند. این بدین معنا است که با آموزش مهارت‌های خاص به معلمان عشایر باید آنها را به سطحی بالاتر از یک آموزش‌دهنده صرف برسانیم. در تبیین این قسمت از نتایج می‌توان استنباط کرد شایستگی‌های پداگوژی عشایری در هر سه حیطة شناختی، مهارتی و نگرشی سهم داشته‌اند که اهمیت همراه بودن مهارت تدریس را با علم و علاقه در این زمینه مشخص می‌کند. از مضامین سازمان‌دهنده در حوزه پداگوژی عشایری می‌توان به رویکردهای تدریس چندمنظوره وابسته به موقعیت، مهارت‌های مدرسه‌داری و فعالیت‌های ترمیم‌سازی را در حیطة مهارتی نام برد و نشان‌دهنده اهمیت خبرگی و پختگی معلم در همه زمینه‌های تدریس اهم از تدریس در کلاس‌های چندزبانه (Multilingual Classes)، آموزش بزرگسالان (Adult Education) و پیش‌دبستانی (Preschool) و کلاس‌های غیر همگن (Heterogeneous Classes) است. معلم در حوزه آموزش و پرورش عشایری صرفاً یک آموزگار تلقی نمی‌شود و باید در یک مجموعه، وظایف همه پست‌های اجرایی، فرهنگی، خدماتی را به عهده بگیرد. شاید وجه تفاوت معلمی در عشایر کوچنده با دیگر معلمان در رشته‌ها و مقاطع همین باشد.

همچنین نتایج نشان‌دهنده آن است که با توجه به شرایط خاص اجتماعی منطقه مثل سنتی بودن مردم، فقر فرهنگی، محیط همراه با رمة داری، کوچ و عشیره‌ای بودن نظام ایلی به همراه مشکلاتی که همه این عوامل پیش روی زندگی معلم به وجود می‌آورند، علاوه بر مهارت‌های حوزه تدریس، شایستگی‌های دیگری نظیر مهارت‌های حقوقی و قضایی، مهارت‌های کوچ و چادرنشینی، مهارت‌های جغرافیایی، مهارت‌های ارتباطی و مهارت‌های خدمات‌رسانی دینی برای معلمان مورد

جنس دانشی، مهارتی و نگرشی در معلمان است. تدریس با راهبرد خودتنظیمی در کلاس‌های چندپایه عشایری باید آغازگر یک فرایند پویا باشد که از طریق آن دانش‌آموزان به‌گونه‌ای وابستگی‌شان به معلمان کمتر شود. با وجود این، معلم عشایر یک تسهیلگر رشد قلمداد می‌شود و کمک می‌کند تا فراگیران نقش یک مربی را برای خودشان به عهده بگیرند نتایج این پژوهش مانند دیگر پژوهش‌ها در به‌کارگیری راهبردهای خودتنظیمی برای یادگیری بیشتر و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان هم‌راستا است (Tabatabai, & Ghaderi, 2018) یکی دیگر از شایستگی‌های معلمان عشایر استفاده از رویکردهای تدریس محیط محور است. طبیعت بکر و عوامل زنده طبیعی اطراف عشایر پر از عناصری است که می‌توان به کمک آنها کار آموزش را با زندگی گره زد. استفاده از روش محیط محور و زمینه‌محور (Theme) باعث می‌شود که دانش‌آموزان با موضوعات موجود در طبیعت و زندگی درگیر شوند و حین عمل یاد بگیرند. توانایی معلم در اجرای این روش‌های تدریس که برای دانش‌آموزان عشایر که قرار است تنگناهای زندگی را به‌طور مستقل و به کمک علم از بین ببرند اهمیت دارد. مشابه این نتایج در پژوهشی در زمینه اهمیت تدریس و زمینه محور در درس علوم برای دانش‌آموزان مقطع اول متوسطه دیده می‌شود (Aasare, Hosseini Bidokht, & Mohammadi, 2011) مضافاً به علت تفاوت ساختاری در زندگی عشایری و نبود امکانات و چندانکاره بودن معلم عشایری و کلاس‌های تلفیقی کسب شایستگی‌های مهارتی پداگوژی عشایر نظیر فعالیت‌های کلینیکی (Clinical) از ضروریات یک معلم عشایری محسوب می‌شوند. معلم در نقش کلینیکی باید بتواند تئوری‌های گوناگون را در عمل به کار گیرد. نسپ بایوا (Nassipbayeva, 2012) معتقد است شایستگی چیزی غیر از دانش و مهارت است؛ بلکه شامل توانایی تحقق خواسته‌های پیچیده با ترسیم و بسیج منابع روانی

معلم‌ان عشایر کوچنده با ۴۸ گویه در سه سطح سازمان‌دهنده سطح اول، شامل شایستگی‌های نگرشی فردی، اجتماعی و زیست‌محیطی طبقه‌بندی شدند. نتایج نشان‌دهنده آن است که داشتن ارزش و باورهای فردی معلمان باعث ایجاد انگیزه درونی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان و مردم می‌شود. چراکه شرایط سخت و پرآسیب که با نبود امکانات همراه است، کیفیت زندگی و کار تدریس معلم عشایری در صورت نداشتن علاقه به کار، وجدان کاری و احساس مسئولیت، ساده‌زیستی، روحیه جسارت با مشکل مواجهه می‌کند. باستان (Bastan, 2017) پژوهشی تحت عنوان "آسیب‌شناسی برنامه درسی دوره ابتدایی عشایر از دیدگاه معلمان عشایر" با هدف شناسایی آسیب‌ها و مشکلات برنامه‌درسی دانش‌آموزان با توجه به لحاظ کردن شرایط اقلیمی و فرهنگی عشایر انجام داد. محقق در بخش نتایج، برنامه‌درسی عشایر را دچار آسیب‌های فراوانی از جمله کم‌توجهی به فراگیران، کم‌سوادی والدین، عدم انگیزه در معلمان، شرایط سخت اقلیمی و عوامل فرهنگی، دور بودن دانش‌آموزان و معلمان از جامعه می‌داند. در این آسیب‌شناسی برنامه‌درسی، نبودن محتوای مناسب برای تدریس، عدم سکنی‌گزیدن معلم در یک محل خاص و نبود انگیزه مناسب برای معلم جزو چالش‌های آنچه مربوط به عنصر معلمی می‌شود، قلمداد شده است. نتایج این تحقیق در مقایسه با تحقیق حاضر نشان‌دهنده آن است که داشتن انگیزه قوی در معلم که عنصری از برنامه درسی است؛ نوعی شایستگی محسوب می‌شود. دیگر نتایج پژوهش حاضر نگرش‌های اجتماعی است که کیفیت رابطه فرد با محیط اجتماعی را مشخص می‌کند. معلمان جزئی از عشیره محسوب می‌شوند و به‌طور طبیعی و با توجه به شرایط خاص منطقه، ارتباط‌های مؤثرتر و بیشتری با اهالی دارند و مردم آنها را جزئی از خانواده خود در نظر می‌گیرند داشتن نگرش‌های اجتماعی از قبیل صداقت و

نیاز است؛ که همگی نشان‌دهنده اهمیت برخورداری آنها از شایستگی‌هایی است که او را با سهولت و دقت بر مشکلات و چالش‌های وابسته به موقعیت اجتماعی و مدنی موفق گرداند. نتایج تحقیق با شایستگی حرفه‌ای معلم بر اساس رویکرد سازنده‌گرایی هم‌راستا است (Izadi, 2012). همچنین نتایج نشان‌دهنده آن است که معلمان عشایری علاوه بر نقش تدریس و یاددهی، مسئولیت‌های اجتماعی و فرهنگی دیگری را بازی می‌کنند. نقش‌هایی مانند فعال مدنی، شورایاری، مددکاری اجتماعی و خدمات‌رسانی دینی، مشخص‌کننده آن است که شایستگی فردی و خاص معلمان عشایر کوچنده متناسب با مبانی ارزشی و فلسفی حاکم بر سازمان ایلی است. تعامل شایسته معلم با نهادهای دولتی و سایر نهادهای مدنی و سیاسی، رعایت قوانین و مشارکت‌های اجتماعی و کسب دانش سیاسی و اخلاق اجتماعی از مجموعه صلاحیت‌هایی است که معلم عشایر را دارای امتیاز می‌کند تا بتواند به‌عنوان یک شهروند مسئول برای رفع محرومیت جهاد کند. معلم باید به بازسازی اجتماعی و کارآمدی مردم کمک کند؛ تا کیفیت زندگی مدنی آنها بهبود یابد. مردمی که به روایت معلمان، سرشان به دامداری بند است و در توزیع امکانات حقوقشان تضییع شده است. بسیاری از معلمان عشایری با ارتباط‌گیری با نهادهای دولتی برای رساندن صدا و مشکلات مردم به‌عنوان مددکار اجتماعی رسالت معلمی را تکمیل می‌کنند. کسب این نمونه صلاحیت‌ها لازمه یک انسان نوع‌دوست است (Bazdar, Sheikhi, Rezaei Ardeh Jani, & Sameh Ayla, 2015) نیز در پژوهش خود؛ بازسازی جامعه مدنی را از صلاحیت‌های اجتماعی و فرهنگی معلمان ذکر کرده است.

شایستگی‌های نگرشی مجموعه علاقه‌مندی‌های معلمان به مسائل اجتماعی و تعلیم و تربیت معنی می‌شود (Maleki, 2005). شایستگی‌های نگرشی

Hatefi, & Kargar 2016). همچنین روحیه گردشگری و سیاحت و بهره‌گیری از مناطق بکر به‌عنوان فرصت مناسب برای جبران شرایط سخت توسط مشارکت‌کنندگان توصیه شده است این مؤلفه‌ها با صلاحیت‌های معلمان برای توسعه پایدار همسو است (Bertschy, Künzli, & Lehmann, 2013).

می‌توان گفت شایستگی‌های خاص و ضروری معلمان عشایر کوچنده هم برای تدریس و هم برای زندگی در بین عشایر حول نمای فرهنگ عشایر شکل می‌گیرد. فرهنگ بر اساس سبک زندگی و آداب‌ورسوم و سنت‌های هر منطقه شکل می‌گیرد و عواملی چون اقلیم، مرتع و کوچ، معیشت و سنت و زبان در آن نقش بسزایی دارند باوجوداین، نمای فرهنگی متأثر از عوامل اجتماعی و طبیعت است که در آن عوامل اجتماعی نقش عامل و طبیعت نقش واسطه را بازی می‌کند (Danaei Nia & Beigipour, 2017). درنهایت نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که همسو با کوچ عشایر که ابتدایی‌ترین و غنی‌ترین شکل و شیوه زندگی است، شایستگی‌های معلمان نیز مؤلفه‌ها و ساختاری خاص به خود می‌گیرند تا بسیاری از نیازهای معلمان عشایر را برحسب بافت و نمای فرهنگی موجود برطرف شود. از آنجاکه معلمان مهم‌ترین عامل ایجادکننده تغییر محسوب می‌شوند به‌منظور بهبود سیستم آموزشی عشایر خود نیازمند تغییر هستند. لذا با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود در برنامه درسی دانشجو معلمان سرفصل‌های درسی عملی و نظری درزمینه آموزش راهبردهای تدریس خودتنظیمی، مبانی مددکاری اجتماعی، آشنایی با جغرافیای و تاریخ عشایری کشور، تسهیلگری با دانش‌آموزان دارای نیازمندی‌های ویژه به همراه کارگاه‌های آموزشی که در آنها مهارت‌های عشایری و جغرافیایی به دانشجو معلمان عشایری آموزش داده می‌شوند؛ طراحی و در نظر قرار گرفته شود. همچنین شایستگی‌های خاص اکتشاف

امانت‌داری، همدردی، اعتدال در روابط و قابل‌اعتماد بودن از جمله خصلت‌هایی است که در حیطه شایستگی نگرشی به چشم می‌خورد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های او و رالف که داشتن ارزش‌های اخلاقی را جز پنج عامل اصلی حرفه‌ای بودن معلم شایسته معرفی می‌کند، همسو است (Eva and Ralph, 2017). همچنین هواسی‌زاد (Havasizad, 2018) در پژوهش پدیدارشناسی خود با عنوان فرهنگ آموزش در عشایر کوچرو: تجارب زیسته معلمان عشایر و با هدف تعیین دلالت‌های آن برای طراحی برنامه‌درسی نشان داد که ویژگی‌های فرهنگ آموزش عشایری در همدلی اجتماعی با سه مؤلفه شامل (۱) روابط میان فردی دانش‌آموزان با یکدیگر، (۲) همدلی اجتماعی با دانش‌آموزان و (۳) تقویت حس کفایت در دانش‌آموزان کارایی بیشتری دارد. تتبع در تمامی مضامین حیطه نگرشی نشان‌دهنده این معنی است که باید در معلمان عشایر کوچنده بسیاری از خصیصه‌های مثبت شخصیتی شکل بگیرد. نگرش‌های زیست‌محیطی یکی دیگر از شایستگی‌هایی است که مشارکت‌کنندگان به آن توجه داشته‌اند. محیط زیست جزء جدایی‌ناپذیر زندگی عشایر است که با توجه به نیاز و مصرف‌گرایی در حال افزایش و اثرات سوء آن در مناطق کوچ‌نشین و رمه‌دار قابل مشاهده است. برای کاهش این اثرات منفی، نیاز به مشارکت، ارتباط و آموزش‌های زیست‌محیطی برای بهبود کیفیت زندگی عشایر داریم (Mazlumian & Zargarian, 2016). هدف از آموزش درباره محیط زیست، پرورش افرادی فعال و آگاه نسبت به مسائل محیط‌زیست و ایجاد حس مسئولیت برای حفاظت و حمایت از طریق تعامل بهتر با آن است. بدیهی است که یکی از راه‌های کیفیت‌بخشی و تحقق این امر، افزایش نقش معلم عشایر در حفاظت از محیط‌زیست است؛ که از طریق نگرش مثبت در این زمینه امکان‌پذیر است (Nazemi Ardakani, Chaleh,)

- Farhangian University. Master Thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University. [Persian].
- Balakrishnan, S. (2005). Competency Based Education System. India Institute of Science, Bangalore institute national park employees.
- Bastan, M (2016). Pathology of Nomadic Primary School Curriculum in Kohkiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces from the Perspective of Nomadic Teachers. Master Thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University. [Persian].
- Bazdar, M., Sheikhi, K., Rezaei Ardeh Jani, M., and Sameh Aylar, S. (2015). The role of teachers in cultural and social education of students of the Second International Conference on Behavioral Sciences in social study. [Persian].
- Bertschy, F., Künzli, C., & Lehmann, M. (2013). Teachers' competencies for the implementation of educational offers in the field of education for sustainable development. *Sustainability*, 5(12), 5067-5080.
- Bukvic, Z. (2014). Teachers competency for inclusive education. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences*, 11(4), 1585.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Danaei Nia, A. and Il Beigipour, F. (2017). Characteristics of Bakhtiari nomadic cultural landscape and its effect on the structure of nomadic architecture. *Bagh-e Nazar Magazine*, Fourteenth Year, No. 57, 60-70. [Persian].
- Dehdar, M., Arbab, I. and Roshan Ray, M. (2018). Exploring the competence of teachers. *Shabak specialized publication*, fourth year. No. six (consecutive 37). [Persian].
- شده در این پژوهش به کمک آموزش‌های ضمن و حین خدمت به‌منظور توانمندسازی معلمان عشایر توسط سازمان آموزش و پرورش اعمال شود. لازم به یادآوری که برای انجام این پژوهش محدودیت‌هایی از قبیل دشوار بودن هماهنگی‌های لازم با ادارات کل آموزش و پرورش عشایر استان‌ها برای انجام مصاحبه با معلمان داشته است. همچنین مصاحبه‌شوندگان رغبت کمی برای مصاحبه داشتند که دلیل آن را همت کم مسئولان ذی‌ربط در جهت بکارگیری‌های تجربیات آنها برای تربیت معلمان جدید الاستخدام روایت می‌کردند.

منابع

- Aasare, A., Hosseini Bidokht, M., Mohammadi, N. (2011). Cultural Needs Assessment of the Students of Tarbiat Dabir Shahid Rajaei, *Iranian Journal of Social Development Studies*, Fourth Year, First Issue. [Persian].
- Abbasi Sarvak, L. (2008). Quantitative and qualitative studies of Iranian nomadic education. Nomadic Education Office of the country with the cooperation of Chaharmahal and Bakhtiari Education Department, Shahrekord. [Persian].
- Abdollahi, M. (2007). The settlement of nomads and the development of their social life in Iran, *Quarterly Journal of Social Sciences*, No. 32. [Persian].
- Aghazadeh, M and Khosravi, A. A. (2008). Analysis of nomadic education in the countries of the world. [Persian].
- Arman, M. and Khosravi, M. (2013). Validation of manpower training model with competency approach. *Scientific and Research Quarterly Journal of Management (Improvement and Evolution)*, Year 23, No. 71. 39-73. [Persian].
- Azizi, S. (2016). Identifying the dimensions of professional competence of teachers from the perspective of students and teachers of

- Document of Strategic Evolution of Education (2011). Tehran Secretariat of the Education Council. [Persian].
- Eva, B, Ralf, S, (2017). Competencies for Teachers, Counsellors, Supervisors- A Training Programm. Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) Faculty of Education of the University of Kiel.
- Golzadeh, K. and Safarnejad, A. (2008). Investigating the effect of migration time, Accommodation and type of activity on the development of nomadic education in Ardabil province (pp. 301-320). The country's nomadic education office in cooperation with the Chaharmahal and Bakhtiari Education Department. Shahr e Kord. [Persian].
- Hafezi, A. (2012). Comparison of school environmental health with the approach of improving the level of national education in girls' primary schools with instructors and without health instructors. Educational Innovation Quarterly, Educational Research and Planning Organization No. 43, 11th year. [Persian].
- Havasizad, M (2018). Culture of education in nomadic tribes; Nomadic teachers' lived experiences of teaching and its implications for the curriculum. Master Thesis in Planning, Allameh Tabatabai University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. [Persian].
- Huntly, H. (2008). Teachers' work: Beginning teachers' conceptions of competence. The Australian Educational Researcher, 35(1), 125-145.
- IOM competency farmwork (2018). https://www.iom.int/sites/default/files/about_iom/iom_revised_competency_framework_external.pdf.
- Izadi, S.; Salehi Omran, E. and Mansouri Bakki, S. (2012). Assessing the qualifications of male secondary school teachers in the humanities based on the constructivist approach (studied: Mazandaran province). Journal of Teaching and Learning Studies, Volume 4, Issue 1. [Persian].
- Maleki, H. (2005). Professional competence of teachers. Tehran: Madrasa Publications. [Persian].
- Mazlumian, S, and Zargarian, N. (2016). A Study and Comparison of Environmental Education Position in Iran and Turkey Higher Education System, International Conference on Civil Engineering, Architecture, Urban Management and Environment in the Third Millennium, Rasht, Pishgaman Novin Pajoohesh Company. [Persian].
- Mohammadi, A. (2008). Evaluating manpower planning in education. Tehran: Danesh Negar Publishing. [Persian].
- Mousaei, D. (2017). Teacher culture in nomadic tribes: the study of ethnography. Master Thesis, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Kharazmi University. [Persian].
- Munsch, P., & Cortez, L. (2014). Professional competencies for student affairs practice. New Directions for Community Colleges, 2014(166), 47-53.
- Nair, P. (2017) A Study on Identifying Teaching Competencies and Factors Affecting Teaching Competencies with Special Reference to MBA Institutes in Gujarat <https://shodhganga.inflibnet.ac.in/handle/10603/206444>.
- National Curriculum, Higher Education the Council, (2012). [Persian].
- Nazemi Ardakani, B, Chaleh, Sh, Hatefi, N, and Kargar, R (2016). Content analysis of the third grade social studies textbook based on teaching the components of the environment. The first national conference on new education in the Iranian educational system, Ardakan, Islamic Azad University, Ardakan Branch. [Persian].

- Nessipbayeva, O. (2012). The Competencies of the Modern Teacher. Bulgarian Comparative Education Society
- Qasempour Dehaghani, A, Liaqatdar, M.J and Jafari, S. E. (2011). An analysis of the localization and internationalization of university curricula in the age of globalization. Quarterly Journal of Cultural Research, Volume 4, Number 4, 24-1. [Persian].
- Rezayat, Gh. H, Yemeni dozi Sorkhabi, M, Kiamanesh, A. and Nave Ibrahim, A. (2011). Architecture competency patterns: provide a conceptual framework. Human Resource Management Research, Volume 3, Number 2, pp. 41-89. [Persian].
- Salighedar, L. (2018). Empowering teachers in educational design. Journal of Educational, Analytical and Information Technology of Growth, Volume 34. 1-3. [Persian].
- Shah Mohammadi, N. (2014). Competencies and competencies of today's teacher. Educational Publishing and Technology Office of the National Research and Planning Organization. Volume 18, Number 1, 8-15. [Persian].
- Tabatabai, S. M., Ghaderi, F. (2018). Self-regulation of learning and its effect on students' academic achievement. Journal of Psychological Studies and Educational Sciences, Volume 4 Number 1. [Persian].
- Turkmandi, A. (2017). Identifying and prioritizing the professional qualifications of primary school teachers in Bijar. Master Thesis. Shahid Chamran University. Farhangian University of Tehran, [Persian].
- Vashist, V. (2002). Modern methods of training of elementary school teachers. New Delhi, India: Sarup & Sons Hong, J. C.
- voghour Kashani M.S, Haji Hosseinnejad G, Musapour, N Ebrahimzadeh.E (2019). Strategies for improving the professional competencies of teachers and determining their effectiveness. Curriculum Research khorasgan, Year 16, Volume 2, Number 33. Spring. Pages 55-76[Persian].